

Nom del castell: Comiols
Data de construcció: segle XI
Municipi: Artesa de Segre
Comarca: Noguera
Altitud: 401 m
Coordenades: E 342882.5, N 4654594.5 (ED50 UTM 31N) Longitud: 1° 6' 3.548" Latitud: 42° 1' 33.06" (ETRS89 Geodèsiques)
Com arribar-hi: s'hi arriba mitjançant una pista sense asfaltar que surt des de l'esquerra de la carretera d'Artesa a Tremp, 1,5 Km abans d'arribar al coll de Comiols. Cal seguir les indicacions que fan referència al poble de Comiols, passant per la masia de cal Ribera i davallant suaument deixant el torrent a l'esquerra.

El castell s'esmenta en el document de dotació de la canònica de Sant Miquel de Montmagastre datat el 1010, però potser redactat vers el 1019. A l'acta de dotació de la mateixa canònica, atorgada per Arnau Mir de Tost el 1054, apareix de nou el castell i també l'església de Sant Romà, parròquia de Comiols. Ambdós van passar a dependre de la canònica de Montmagastre, i més tard, el

1065, quan aquesta canònica esdevenia priorat dependent de Sant Pere d'Àger, es convertien en patrimoni de l'abadia. El 1072, pel testament d'Arnau Mir, el castell va passar a la seva filla Letgarda i al seu nét Guerau Ponç, i d'aquesta manera es va integrar als dominis dels Cabrera, vescomtes d'Àger, família a què va pertànyer durant els segles XIII i XIV.

Les restes del castell

Els vestigis del castell, envoltats de construccions en bona part més modernes, es redueixen al nivell inferior de la torre mestra, d'una alçada de 5 a 6 m. De planta circular, té un diàmetre intern de 4,2 m i un gruix de parets d'1,6 m. L'espai inferior es cobreix amb una cúpula, feta amb llosetes, col·locades acuradament en cercles.

Originàriament, s'accedia a aquest nivell per una petita obertura lateral a la cúpula. Els murs són fets amb carreus petits, que alternen amb alguns una mica més grans, ben

Castell de Comiols l'any 2009. Foto de Jordi Gironès.

Castell de Comiols
l'any 2009. Foto
de Jordi Gironès.

arreglats i units amb morter de calç. La porta, situada al costat sud, al primer pis, era força estreta i només se'n conserva la part baixa dels muntants. En aquest nivell principal hi havia també dues espitlleres. La torre s'ha datat al segle XI.

L'església

L'església, ara abandonada, data del segle XI i s'adscriu dins l'estil llombard. Consta d'una sola nau amb una peculiar capçalera trevolada a llevant. Cobreix la nau una volta de canó semicircular, reforçada per tres arcs torals. A cada costat de la nau hi ha tres arcs formers, un dels quals emmarca la porta, i en els dos més orientals s'hi obren sengles absidioles semicirculars, precedides per un arc presbiteral, de manera que es forma una obertura absidal de doble arc. L'absis major també va precedit per un doble arc presbiteral i per un arc triomfal. El semicercle de l'absis central, més gran que les absidioles, és passat de radi. S'hi obren tres finestres que conserven, sobretot la del mig, restes de decoració pictòrica. En aquest mateix absis central destaca, a l'exterior, un ràfec troncocònic, semblant al de Sant Marc i Sant Joan de Batlliu, format per tres filades de pedra tosca i que s'allarga, curiosament, per una part dels murs de la nau.

La porta, molt ampla i d'arc de mig punt adovellat, és a la façana sud. A ponent s'alça un campanar de cadireta de dos ulls. Sota el ràfec del mur nord, per sobre l'absidiola, hi ha una filada d'*opus spicatum*. Cal parar atenció al paviment de lloses, que sembla el primitiu.

Nota: extret del volum *la Noguera* de la Catalunya Romànica d'Editorial Pòrtic, octubre de 2001

Jordi Gironès Vilardebò
maig de 2009

Sant Romà de Comiols. Fotografia de Jordi Gironès.